

Proa

PERE ROVIRA

Vida i miratges

PERE ROVIRA
VIDA I MIRATGES
DIETARI DEL 2022

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: octubre del 2025

© Pere Rovira, 2025

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-10488-35-9
Dipòsit legal: B. 14.777-2025
Composició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.
Queda expressament prohibida la utilització o reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb la finalitat d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

DISSABTE, 1 DE GENER

Els coloms s'arrupeixen fins a quasi formar una bola de ploma a les branques més altes del xop de davant de casa. Són les dotze del migdia, però hi ha una llum de crepuscle gris. La boira ha tornat fa uns quants dies i tot té una aparença difuminada, espectral. Em pregunto per què els coloms trien les branques altes, si són les que estan més exposades al fred i a la humitat. N'hi ha una trentena, immòbils, gelats. Només de tant en tant, algun es despenja de la seva branca i vola cansadament a buscar-ne una altra, a pocs metres d'on era abans, i s'hi posa, arrodonint-se de seguida, abrigant-se dintre d'ell mateix. Aquest lleu moviment sembla que no interessa gens als altres coloms ensopits, com si fora de les seves plomes humides no hi hagués ni les fúnebres aparences que la boira cobreix i domina.

I aquí estem, parlant de coloms que gairebé ni volen, encetant un any més. Finalment, l'Emília i el Knut, que havien de venir ahir des d'Oslo a passar el Cap d'Any amb nantros, van optar per la prudència i s'hi van que-

dar. Vam celebrar, doncs, la nit festiva tots dos sols, com tantes vegades, des de fa un munt d'anys. No teníem ganes de cuinar, així que vam preparar-nos un sopar fred de foie-gras, burrata amb tomàquet, pernil i pa torrat. Vam fer el ritual del raïm, al nostre aire, sense campanades, ens vam beure una ampolla i mitja de Gramona, vam ballar una mica, vam llegir «El balcó», de Baudelaire, i ens en vam anar al llit, cansats i contents. Vaig constatar que, per a les meves cames, un ball ja comença a ser massa llarg. Per compensar-ho, vaig constatar també que la proximitat del cos dansant de la Celina encara em fa un bon efecte. En un moment del ball, em va venir al cap la nostra imatge de la primera nit, abraçats a la pista d'una remota discoteca de Lleida, de la qual vam fugir de sobte per començar a estimar-nos, i vaig sentir, fugaç, l'olor d'amor estrenant-se d'aquella nit èbria i desconcertant.

¿Com serà aquest 2022? ¿Qui ho pot saber? L'any passat, vam brindar amb alegria pel final del malèfic 2020, sense ni sospitar que el 2021 seria pitjor. Ara no és fàcil enfocar l'any nou amb una certa confiança. Serà l'any que, si tot va bé, en faré setanta-cinc. És una xifra, per tòpic que resulti anotar-ho, una mica exagerada. Però, en l'assumpte de l'edat, m'agradaria exagerar tant com em sigui possible. Per viure, cal tenir-ne ganes. És clar que amb les ganes no n'hi ha prou, però, si no se'n tenen, no hi ha res a fer. Jo en tinc. A veure si la sort ens ajudarà. Ganes i sort: en depenem.

Anirem, doncs, escrivint aquestes notes, projectades amb el pretext de la xifra rodona a què arribaré el 16 de

juliol: setanta-cinc anys de vida. Comencem amb aquest pretext, i gràcies a les ganes d'escriure, sense les quals tampoc hi hauria res a fer. Per a l'ancià que sens dubte ja soc, una cosa va lligada amb l'altra: les ganes de viure i les d'escriure signifiquen gairebé el mateix.

DIUMENGE, 2 DE GENER

Fa un parell de dies em va arribar per fi, des del registre civil de Vila-seca, la partida de naixement modificada que em permetrà dir-me oficialment Pere, en comptes de Pedro, com m'he hagut de dir fins ara. En teoria, segons la llei vigent, n'hi ha prou que l'interessat manifesti que vol dir-se com es diu, però en català, perquè el canvi es produeixi. A la pràctica, com era d'esperar, la cosa és més complicada. Si jo em vaig haver de dir Pedro, va ser perquè quan vaig néixer el franquisme prohibia dir-se Pere. Quan va venir la democràcia, em va semblar que, sense cap tràmit, em podria dir Pere oficialment, com m'ho ha dit sempre tothom. Però no: la primera vegada que vaig anar a renovar-me el DNI amb la intenció de dir-me Pere Rovira, em van respondre que això no podia ser, que havia d'acreditar la meua existència i el meu nom amb la partida de naixement. En comptes d'una fàcil reparació onomàstica, m'oferien una imposició més. No ho vaig acceptar. I així va quedar l'assumpte; fins que he decidit que no em vull morir dient-me Pedro i he fet els tràmits necessaris. Són els següents: demanar hora al registre civil del meu poble, Alpicat, per saber si em podien tramitar la sol·licitud de la partida de naixement, amb el nom de Pere, al registre

de Vila-seca. Després d'un parell d'intents infructuosos, em van dir que podien. Però abans hi havia un requisit imprescindible i increïble: l'Institut d'Estudis Catalans, prèvia sol·licitud per part meva, havia d'acreditar acadèmicament que Pere és, en català, l'equivalent de Pedro. Quan l'amable funcionària del registre m'ho va dir, em creia que era una broma. Però no ho era. Vam fer la sol·licitud. Al cap de quinze o vint dies, em va arribar el document acadèmic des del departament d'onomàstica de l'Institut: un expert en la qüestió sentenciava que, efectivament, Pere vol dir Pedro. Des del registre d'Alpicat, aquest paper va ser enviat al registre civil de Vila-seca a fi i efecte que es pogués fer la modificació requerida. Al cap d'un mes, he rebut la partida, amb una nota al marge especificant, en castellà naturalment, que «se traduce el nombre propio del inscrito por su equivalente Pere en lengua catalana». Ara se suposa que, amb aquesta partida, podré anar a l'oficina policial i obtenir el DNI dient-me Pere. Ja ho veurem... La maquinària burocràtica aclareix qui mana lingüísticament a Catalunya. Demostra que encara m'han d'autoritzar a dir-me com em dic en la meua llengua materna, natural i oficial. També demostra fins a quin punt està perseguida la llengua espanyola a Catalunya, com diuen els perseguidors del català.

A la partida de naixement he trobat dades familiars interessants. Sempre m'havia cregut que el pare em va inscriure el dia 17 de juliol i per això aquest era oficialment el dia que vaig néixer, en comptes del dia real, que era el 16. Doncs no: el pare em va inscriure el dia 21 i,

per error seu suposo, va quedar apuntat que vaig néixer el 17. El succés es va produir al carrer de Sant Antoni, 14, 2n pis, a les onze de la nit. El pare tenia vint-i-nou anys; la mare, vint-i-dos. Al document no només hi consta de qui soc fill, sinó també de qui soc net. Cap dels meus avis i àvies paterns i materns no arribava als seixanta anys. L'àvia materna, la més jove, en tenia cinquanta-dos. Suposo que, per raons de proximitat i d'afecte, la meva arribada al món degué ser més celebrada pels avis materns. Els paterns, que vivien a Tarragona, no crec ni que fessin acte de presència per conèixer-me. Potser m'equivoco, però la sospita la fonamento en el tracte, bastant indiferent, que gairebé sempre vaig rebre per part seva. El padrí i la padrina, els meus avis materns, no van viure gaire: la padrina va morir quan jo tenia set anys. Vaig entrar a la seva cambra perquè em veiés amb el vestit de la primera comunió. Recordo la seva cara grogosa i una frase: «Vine, fill meu». Vaig evocar l'escena amb més detalls, reals i imaginaris, a *Les guerres del pare*. El padrí la va sobreviure dos o tres anys, va morir després d'una agonia penosa que també vaig evocar en aquell llibre. ¿De qui deu haver heretat la mare la seva longevitat? Sa germana gran va arribar als cent dos anys; la mare potser la superarà. El perquè de la llargada o la brevetat de la vida, un altre misteri inescrutable.

DILLUNS, 3 DE GENER

Avui m'he llevat a les onze perquè he passat una nit desastrosa i no he aconseguit dormir amb una certa tranquil·litat fins a gairebé les vuit. Sovint, els insomnis se'm

compliquen i s'intensifiquen amb records torturadors. De vegades són coses insignificants que em capfiquen absurdament; de vegades, són situacions doloroses. Avui m'ha vingut al cap la imatge d'un gos que vaig tenir fa quasi quaranta anys. Era un podenc mallorquí gran, poderós i noble, que caçava igualment bé al conill que a la perdiu. Com que ja vivia a Lleida amb la Celina, vaig portar el gos a la granja de son pare, on jo caçava amb ell habitualment. L'animal no s'hi va aclimatar bé. Hi havia altres gossos a la granja i no el van rebre amb gaire amabilitat. Un dia que hi vaig anar a caçar, a la tarda, quan marxava, el podenc em va seguir corrent darrere del cotxe, fins que em vaig aturar i el vaig escridassar perquè tornés a la granja. La bèstia em va obeir, amb la cua entre les cames. Al cap de dos o tres dies, el pare de la Celina em va telefonar per dir-me que el gos havia desaparegut. Vaig anar a la granja, el vaig buscar inútilment, cridant-lo pel nom, per tots els racons del terme on caçàvem. No el vaig veure més. Després, vaig pensar que potser no va desaparèixer, potser tot va ser més cruel i hi va haver una baralla definitiva amb els altres gossos. Durant bastant de temps vaig penedir-me de no haver-lo pres amb mi, al cotxe, aquella tarda que em seguia corrent. Però el vaig anar oblidant. Aquesta nit ha tornat, blanc, musculós, amb la seva mirada valenta i fidel, i s'ha quedat molta estona, perseguint-me per l'insomni.

Durant un parell d'hores, el sol ha lluitat amb la boira, però no ha aconseguit brillar. Ara, a la una del migdia,

sembla que ja s'amaga, convençudament derrotat. Tant de poder, tant de foc, i no res..., la boira fidel se'l cruspeix sense immutar-se.

DIMARTS, 4 DE GENER

Al diari d'ahir hi havia la notícia de la imminent demolició de la Sala Europa, el local més emblemàtic de la nostra joventut. Pere Pena ho va resumir bé: «És com si enderroquessin una part de la nostra vida». Hi va haver una època en què viure sense la Sala Europa ens hauria resultat difícil. El local estava situat al carrer Ballester, a cinquanta metres de casa, i per a nantros era com una prolongació del nostre apartament, una sala d'estar, diguem-ne, pública. Ocupàvem sempre la taula circular que hi havia en un racó, davant de la barra, i els dies de concert disposàvem, amb Josep Ramon Jové, i algun altre amic que s'hi afegia, de la taula més ben situada de la sala. L'Europa era la seu de l'associació Amics del Jazz, la qual hi programava concerts, sovint memorables, aprofitant algun dia lliure que els quedava, entre actuació i actuació, als grans músics de jazz que anaven a Barcelona. De manera que podíem sentir en directe Lee Konitz, Herb Geller, Randy Weston, Roy Hargrove i altres grans noms del jazz, prenent un whisky, asseguts a pocs metres de l'escenari. També actuaven a l'Europa músics joves encara poc coneguts, que iniciaven la seva fabulosa carrera, com Perico Sambeat o Brad Mehldau. L'ambient era magnífic, ja n'he parlat en alguna pàgina d'aquests dietaris, i gairebé tant com el jazz, ens agradava la silenciosa complicitat que s'esta-

blià, amb una mirada o un gest admiratiu, entre els amics més íntims.

Però l'Europa era també altres coses. El nostre club de ball, els caps de setmana, el lloc de les tertúlies nocturnes, el bar d'abans de sopar, amb les partides de billar i les cerveses. I era, molt especialment, el nostre saló literari. Hi presentàvem els llibres, hi fèiem lectures de poemes, i hi portàvem convidats com Jaime Gil de Biedma, que hi va protagonitzar una sessió memorable, recitant els quartets d'Eliot en anglès. Recordo una altra nit, ja molt tard, Carlos Barral ballant sol a la pista «Les feülles mortes», amb un got llarg a la mà. Joan Margarit deia que preferia sentir els concerts de jazz a Lleida, a la nostra taula de l'Europa, que a Barcelona. Amb el Joan, vam compartir-hi unes quantes sessions poètiques. En una vam presentar un llibret, *Sàtires*, que m'havia publicat Paco Díaz de Castro. Conservo una foto d'aquell acte, amb el Joan, el Paco, Luis García Montero i Antonio Jiménez Millán, tots joves encara, prims, riallers, fumant.

L'ànima de la Sala Europa era Tonet Rufié, que, amb el seu bon gust musical i una discreció intel·ligent, dirigia les coses amb més intenció artística que comercial, i potser per això l'Europa quasi sempre s'omplia de gent. La clientela era predominantment universitària, estudiants i professors. Però també hi havia parroquians més o menys artistes i bohemis, i personatges estrafolaris com el Barretina, un vell drapaire sempre cofat amb el gorro vermell, que ballava, incansable, amb les noies que volia, perquè a totes els feia gràcia. Una banda a part

era la dels bevedors. Eren sempre tres o quatre, s'ajuntaven a la part dreta de la barra, les nits dels dissabtes, i no se'n movien fins a l'hora de tancar. Es bevien entre vint i trenta cubates cadascun, impertorbablement i sense pauses. Arribava un moment, quan ja estava clar que no podien més, però amb els ulls tèrbols i un moviment del dit demanaven encara una altra copa, i una altra, i una altra, que els servien només coca-cola i ells ni se n'adonaven. Van anar caient tots a poc a poc. No a la Sala, on no van caure mai. Vull dir que es van anar morint.

També la Sala va anar decaient, amb el temps. En part, suposo, a causa dels canvis de gustos de la gent, ja diferent de la dels primers anys. El Tonet se'n degué cansar. La Sala va ser traspassada i aviat es va convertir en una discoteca vulgar. La duïen uns que tenien sentit comercial, es creïen ells. No va durar gaire. La Sala Europa, que ja havia canviat de nom, va tancar. I fins avui, que estan a punt de demolir-la, va quedar públicament oblidada i no se'n va parlar més.

DIMECRES, 5 DE GENER

Una de les efemèrides destacades d'enguany es produirà el 20 de maig, data del centenari del naixement de Gabriel Ferrater. Va haver-hi una època de la meva joventut en què Ferrater era un dels poetes que em deien més coses. Atret per la seva aurèola, assistia de tant en tant a les classes que impartia a la Universitat Central, i hi vaig anar un matí d'abril en què uns quants el vam esperar inútilment a la porta de l'aula: no sabíem que ja no era en aquest món. Vaig comprar la primera edició

de *Les dones i els dies* en un quiosc de les Rambles de Barcelona, el 21 de juny de 1972, segons consta, escrit per la meua mà, a la primera pàgina del llibre. En aquells quioscs s'hi venien llibres de poesia, encara que això avui costi de creure. Ara bé, per arribar a conquerir el que llavors era un privilegi, símptoma indubtable de l'èxit, un llibre havia de posseir alguna característica especial que l'hagués distingit i hagués fet que se'n parlés. L'autor de *Les dones i els dies* s'havia suïcidat feia un parell de mesos. La majoria dels noctàmbuls aspirants a poeta ho sabíem, i potser fins i tot ho admiràvem, com corresponia a la nostra condició de *maudits* despistats. Així, doncs, allà teníem el llibre, posat a la nostra disposició pels atents quiosquers.

Fullejo ara aquell exemplar de *Les dones i els dies* i quedo una mica perplex davant d'algunes de les pàgines. Els poemes que a mi em commovien eren els eròtics, en què es parlava de l'amor des de la perspectiva dels amants que s'abraçaven en un llit, diguem-ne, no institucionalitzat. Encontres d'unes hores, d'una nit, potser, que implicaven la separació posterior, i, per tant, una urgent insistència apassionada. Poemes com «Fe», «Ídols», «Joc», «Oci», «Úter»..., que ens duïen a situacions semblants a les que nantros mateixos vivíem, o volíem viure, amb les noies nostres. Jo agraiïa aquella novetat poètica que no m'obligava a separar-me del món per mirar d'entendre-la, al contrari del que solia passar amb molta de la poesia que llegíem. La novetat era precisament la proximitat a certa vida real, una poesia de l'amor físic més o menys satisfactori, amb els seus

entrebancs quotidians, que prescindia de les sublimacions de l'asexuat amor angèlic. Recordo una conversa en què algú va comparar l'aparició de Gabriel Ferrater en les nostres vides i poesies juvenils a la d'un oncle comprensiu i expert amb qui era fàcil entendre's.

Però, al costat de bastants poemes memorables, hi ha a *Les dones i els dies* poemes que ara em resulten depriments. Alguns, pel seu forçat hermetisme, que potser depèn massa, a la contra, de les facilitats de la poesia social, la qual sembla que Ferrater vulgui alhora combatre i alliçonar. Són poemes que semblen escrits més perquè s'hi llueixin els exegetes que perquè els llegeixin els lectors de poesia.

Certs poemes amorosos de caire pigmaliónic fan sospitar, rere la veu que parla, provatures de conviccions precàries, o una manera d'imaginar la relació amorosa a penes acceptada per una amant que esquiva la densitat sentimental que el poeta voldria compartir. Ferrater era probablement partidari de la felicitat, com ell deia, però no sé si era gaire hàbil per ser feliç. Les dones dominen el títol de la seva poesia completa, i això suggereix que també van marcar, qui sap fins a quin punt, els rumbos de la seva vida. Pel que fa als dies, ell mateix va escriure: «Els tinc tots repetits». A la seva poesia hi ha molt de sofriment. Sort de les estones i les cambres en què els plaers li adormien els pensaments.

DIJOURS, 6 DE GENER

Els meus nets degueren viure ahir a la nit una estona d'emoció forta veient desfilar la comitiva dels Reis.

Vaig rebre un parell de fotografies on el Teo aplaudeix amb un entusiasme rialler i el Roc s'ho mira tot amb ulls extasiats. La plenitud d'aquests moments no la superaran gaires vegades. Des de l'òptica adulta, hi haurà ocasions reals molt més importants, és clar; però ells, per fortuna seva, ara posseeixen la credulitat màgica que sap imposar-se a la realitat obligatòria. Quan siguin grans, potser viuran les alegries de l'amor, de la paternitat, d'una vocació feliç; les alegries que els retornaran una percepció ideal del món. J. L. Borges va escriure que l'amor ens permet veure els altres de la mateixa manera que es veu la divinitat. És cert, els moments alts de l'enamorament ens regalen aquesta mirada divina que dibuixa una aurèola al voltant de la persona adorada. Per a la mirada infantil, l'estímul exterior és un pretext, el ressort que dispara la visió màgica, la convicció fins al moll de l'os, la pura exaltació que es meravella sense que li calgui sortir d'ella mateixa. Els Reis són màgics perquè ho són els ulls i la imaginació. Fora de la infància, els Reis no només no són màgics, sinó que ni tan sols existeixen.

Des del meu punt de vista senil, he de dir que potser el que més agraeixo de la meva vida d'infant és l'habilitat amb què van construir-me la presència dels Reis, aquells tres personatges magnànims que els pares i les persones grans es pensaven que eren una mentida. Passa sovint, això, en el món adult: inventem meticulosament una cosa fins a fer-la vertadera i després diem que és mentida. Passa amb l'amor, amb les idees, amb les religions, i més modestament, amb alguns llibres. Els

meus Reis van ser reals, a més a més, perquè la meua vida real no m'agradava gaire. Érem pobres, a casa de vegades hi havia raons, vivíem en un poble brut, fangós i jeràrquic, com tots els pobles de l'època, a l'escola em pegaven... Vaig saber el que era una humiliació molt abans d'haver sentit aquesta paraula. L'única solució era fugir, i fugia com podia. Conservo un quadern escolar en el qual, amb les redaccions i les cartes que el mestre ens feia redactar, jo fugia contínuament; a casa d'uns parents llunyans, a casa d'un imaginari amic insular, etc. Però els moments de la fugida suprema es produïen quan arribaven els Reis. Eren una de les poques coses bones d'aquell poble: arribaven a cavall, i cridaven els noms de les criatures davant de la porta de casa seva. Nantros vivíem en un segon pis, a la plaça de l'Església, i gràcies a aquesta situació privilegiada, jo era un dels primers a rebre el regal. «¿Ets tu el Pere Rovira?», cridava el Rei Ros muntat en el seu cavall, jo contestava un sí tremolós, el Rei feia un senyal a un dels seus patges i aquest agafava un paquet màgic del carro màgic de les joguines i el lligava a la corda que penjava del nostre balcó. Mai he viscut una emoció tan conscient i real com la que sentia estirant la corda que duria la joguina a les meves mans. El regal suprem eren aquells moments en què veia el paquet del regal pujant balancejant-se cap a mi. Si algú es pensa que tot això era mentida, em sembla que ha tingut poc tracte amb les mentides de debò.

DIVENDRES, 7 DE GENER

Tornant a Gabriel Ferrater, vull deixar aquí una anècdo-

ta que potser té el seu interès. Fa un parell de mesos, el Centre de Lectura de Reus em va convidar a parlar-hi de Baudelaire. Com que Reus ens agrada molt, vaig acceptar la invitació. Sempre estem bé en aquesta ciutat que ha sabut conservar el caliu i la bellesa hospitalària del seu petit centre històric, i té uns edificis modernistes de gran qualitat.

I, encara més que per tot això, Reus ens agrada perquè hi vam ser més feliços que mai quan l'Emília hi va néixer inesperadament fa trenta-dos anys: érem per uns dies a Mont-roig, a casa dels meus pares, i l'Emília, com ha fet altres vegades a la vida, va decidir accelerar les coses i presentar-se al món dues setmanes abans del que tocava. Vam anar a Reus, a l'hospital de Sant Joan, i allà va néixer la nena, amb els seus grans ulls ja oberts i plorant molt afinadament.

Vaig parlar, doncs, de Baudelaire a la sala d'actes del Centre de Lectura. És un local amb solera i una sòlida presència a la ciutat. La biblioteca és important i, segons ens va dir la seva directora, s'ha format a base sobretot de donacions particulars. Aquesta senyora ens va convocar molt amablement l'endemà al matí per ensenyar-nos un parell d'exemplars de *Les fleurs du mal*. Un era una reedició de l'edició de 1868. L'altre era més curiós: es tractava d'un exemplar adquirit, segons constava a la primera pàgina amb signatura i data, pel senyor Ricard Ferrater, a Barcelona, el 1917, l'any en què les obres de Baudelaire van ser de domini públic. Els lectors de Gabriel Ferrater recordaran, sens dubte, els primers versos d'«In memoriam»:

Quan va esclatar la guerra, jo tenia
catorze anys i dos mesos. De moment
no em va fer gaire efecte. El cap m'anava
tot ple d'una altra cosa, que ara encara
jutjo més important. Vaig descobrir
Les Fleurs du Mal, i això volia dir
la poesia, certament, però
hi ha una altra cosa, que no sé com dir-ne
i és la que compta. La revolta? No.
Així en deia aleshores...

Amb tota probabilitat, l'exemplar de *Les fleurs du mal* en què el poeta va descobrir la poesia era aquell que havia comprat el seu pare cinc anys abans que ell nasqués. El que ara custodia la biblioteca del Centre de Lectura de Reus. A «In memoriam», Ferrater recorda les trapelleries adolescents, els petits robatoris, els prostíbuls, la llibertat que la guerra va significar per a uns nens que anaven a la seva aprofitant-se de «la por dels grans»:

... Sortíem de la por infantil
i teníem la sort que el món se'ns feia
gairebé del tot fàcil. Com més por
tenien ells, més lliures ens sentíem.

En diversos moments del mateix poema, es pot constatar que el senyor Ricard Ferrater no en tenia gaire de por. Hi apareix com un burgès sòlid i prestigiós que sap imposar-se fins i tot a un pistoler de la FAI. Aquest pròsper vinater tenia la cultura necessària per estampar

orgullosament la seva firma en un exemplar d'un llibre de poesia extraordinari i endur-se'l cap a casa, prescindint de l'escàndol que l'obra encara podia suscitar: al capdavall, només feia cinquanta anys que havia mort el seu autor. Suposo que Ricard Ferrater estava en condicions d'entendre bastant millor *Les fleurs du mal* que el seu fill adolescent que hi descobria la poesia, per molt avançat lector i client precoç dels prostíbuls que fos aquell noieta de Reus.

DISSABTE, 8 DE GENER

Ahir al migdia van arribar el Pere i la Cris amb els nens. Gran alegria, després de tant de temps de no veure'ls. Vam dinar opíparament i vaig dedicar la tarda a fer d'avi, que és una de les coses del món que més em diverteixen.

Avui he continuat amb el mateix programa. La fantasia del Teo i l'enginy picardiós del Roc em tenen fascinat. De vegades, els seus caràcters habituals intercanvien els papers, i el fantasiós és el Roc, i el Teo raona i recorda les coses amb una precisió matemàtica. Avui mentre el seu germà petit manipulava el pessebre i el transformava en un campament anàrquic, el Teo m'ha dit: «L'altre pessebre que vas fer era el doble de gran». És cert, ho era. El vaig fer fa dos anys, i el Teo en té quatre.

Els avis sempre magnifiquem les coses que fan i diuen els nostres nets petits. No vull ser una excepció, perquè això no m'ho puc permetre gaires vegades, ja que passem tant de temps separats.

DIUMENGE, 9 DE GENER

Quan marxen fills i nets, quedo desconcertat. És com si no trobés una cosa que necessito molt i no sabés on l'he guardat massa bé. Sí, és com si em passés hores buscant-la. En aquest cas, sabent que no la trobaré fins que tornem a veure'ns.

He dit al Teo: «Et trobaré a faltar». M'ha contestat tranquil·lament: «Ja ho sé, però vindrem aviat». Una criatura dient-me que no faci el criatura.

Rebo el segon volum de les *Oeuvres intimes* de Stendhal. Conté una part del diari, els *Souvenirs d'égotisme* i la *Vie d'Henry Brulard*. Amb els apèndixs, les notes i els índexs, el llibre passa de les mil set-centes pàgines. És el número tres-cents quatre de la «Bibliothèque de la Pléiade» i està editat el 2010. La casa Gallimard publica aquests llibres magnífics, en paper bíblia, enquadernats amb pell i daurats a l'or. Ignoro si reben alguna subvenció per fer-ho; no ho crec, perquè no he vist cap exemplar de la col·lecció en què hi consti. La col·lecció va ser creada l'any 1931 per Jacques Schiffrin. Des de l'any 1933, la publica Gallimard. Segons els editors, se n'han venut més de vuit milions d'exemplars. Tot això, aviat està dit. Però es necessita un país com França per fer-ho possible, i de països com França no n'hi ha gaires.

A Catalunya, com sap tothom que ho sap, comptem amb una gran col·lecció de clàssics grecs i llatins, la Bernat Metge, que hauria de ser un dels orgulls del país. Es va fundar el 1922, patrocinada per Francesc Cambó, i s'hi han publicat més de quatre-centes obres. Recordo perfec-

tament amb quina enveja veia, de jove, a casa d'algun dels meus amics amb família il·lustrada, el moble que acollia els volums de la col·lecció. Tampoc no he oblidat un dia, fa quasi cinquanta anys, en què l'impressor d'aquests llibres tan elegants ens va obrir, a Miquel de Palol i a mi, la porta d'un magatzem on guardava els exemplars en paper japó i ens va dir: «Trieu els que vulgueu». Em vaig endur l'*Art amatòria* d'Ovidi i l'he conservat sempre.

El llibre de Stendhal me l'he fet enviar perquè estic pensant si traduir la *Vie d'Henry Brulard*. Quan m'ho miro fredament, penso que és una bogeria: són quasi quatre-centes cinquanta pàgines del volum de la Pléiade, les quals en farien unes sis-centes en el format d'un llibre habitual; no sé qui ho publicaria, però em sembla que existeixen uns dos mil possibles lectors d'aquest llibre en català. Són dos anys de feina, i en tinc setanta-quatre. Realment, és una bogeria que potser m'hauré de treure del cap. Però, seria tan divertit traduir aquest llibre meravellós!

Davant d'aquest assumpte de la traducció, cal tenir en compte la resposta un punt cínica de Jaime Gil de Biedma. Jo intentava convèncer-lo perquè traduís el seu admirat *Don Juan* de Byron: «Nadie lo traduciría mejor que tú», li deia. Em va contestar: «¿Por qué voy a traducirlo, si yo ya lo entiendo?».

DILLUNS, 10 DE GENER

Es veu que a Catalunya no hi ha cap escriptor amb prou nivell per guanyar el premi de narrativa Josep Pla; deu

ser per això que els organitzadors i el jurat d'aquest premi han hagut de premiar el presentador del telenotícies de TV3.

Fa uns quants anys que els crítics més mediocres han trobat un còmplice en el discurs de la correcció política, racial, sexual, animal, etc. Un d'aquests tontets, en veure la paraula «nímfula» en un poema d'*El joc de Venus*, hi intuïa obscures inclinacions pederastes.

Com que a aquest home no van agradar-li els meus sonets, n'hi dedico un fet a l'anglesa:

Un crític que llegint només delira,
perquè el consum de llibres li fa mal,
s'ha proposat amb prosa criminal
matar-me *El joc de Venus*. I m'admira

que ho faci, amb tant d'esforç, tan malament;
dispara ressenyant com un *cowboy*,
però el seu seny va pet com un bocoi
i no encerta cap mot intel·ligent.

Tot el que escriu demostra que, del món,
no en té notícia, i que la poesia
l'enganya cada dia amb alegria
perquè amb ell no ha gaudit mai ni un segon.

I com que cita tant i pontifica,
deu ser pedant i mico, o només mica.

DIMARTS, 11 DE GENER

Fa un mes vaig començar a tenir molèsties a l'estómac. Com que el malestar continua, el metge (un dels meus metges amables, que van apareixent en aquests quaderns) em recomana fer-me una endoscòpia. Avui m'han donat hora per al dia 1 de febrer. Aquestes tres setmanes les anirem passant com podrem, si la cosa no s'arregla. Probablement el mal me l'han fet els antiinflamatoris que he pres durant tant de temps, per combatre els dolors articulars, i és pitjor que els mals de l'artrosi; m'amarga més l'estat d'ànim i em frena de cara a un dels meus plaers predilectes de la vida: menjar i beure bé. Òbviament, l'artrosi ha tornat, però ara competeix amb els problemes digestius, cosa que no li permet imposar-se tant, perquè el botí està més repartit. No hi ha res com un dolor nou per debilitar-ne un de conegut.

DIMECRES, 12 DE GENER

Josep Lluch m'ha demanat un epíleg per a una reedició de *Joana*, amb motiu dels vint anys de la primera edició del llibre. No em serà fàcil escriure'l. La mort del Joan em dolrà sempre. Va ser com perdre un germà gran amb qui tenia complicitats essencials. La poesia ens va unir molt, però les altres coses importants encara més.

Amb el Joan, rèiem sovint, perquè era una persona partidària de l'alegria, però hi havia en ell un fons tràgic i escèptic que configurava el seu caràcter íntim, real. La vida li havia donat motius per a una tristesa profunda, que ell amagava com podia, perquè detestava el patetis-

me. L'escèptic Joan creia sense reserves en la poesia i en l'amor. En el seu art d'estimar, la tendresa i la lleialtat, la capacitat de fer el que calgui per la persona estimada, ocupaven el primer terme. La poesia en què creia el Joan estava a prop de la seva concepció de l'amor, vull dir que la diversió, artística, sensual, hi era secundària.

La publicació de *Joana* va configurar els perfils definitius del poeta Joan Margarit. Per l'experiència terrible que li va fer escriure el llibre i per la repercussió que va tenir *Joana* molt més enllà dels lectors habituals de poesia. L'escriptura de *Joana*, tan propera als fets dels quals parla, va salvar el seu autor de l'ensorrament i, per tant, va salvar la seva vida, que, sense la poesia, potser s'hauria deixat perdre. A partir d'aquesta experiència decisiva, el Joan es va prendre la poesia encara més seriosament que abans i per ell va deixar de ser literatura, per convertir-se en un instrument de salvació personal. La poesia, com diria el Joan, ens ordena, en el sentit més profund de la paraula, posa ordre en el caos desvalgut de les nostres pors i dels nostres afectes orfes davant de la mort.

Joana va trobar milers de lectors i es va convertir en el llibre de poesia més conegut i més llegit de la literatura catalana contemporània. Igualment, el seu autor es va convertir en el poeta que tothom volia escoltar, volia veure, volia conèixer. I el Joan, amb els seus recitals de poemes i amb l'èxit massiu dels seus llibres posteriors, va arribar a un públic majoritari, el contacte amb el qual va confirmar-li les qualitats benèfiques que ell atribuïa a la poesia. Creia en la possibilitat social d'una dimensió

poètica que ell havia experimentat individualment, i va trobar arguments i situacions que li asseguraven aquesta esperança.

Fa més de vint anys que ha mort la Joana i aviat en farà un que va morir el Joan. Recordo la tarda de juny a casa seva, a Sant Just, amb la Joana morta al pis de dalt. No em sé imaginar l'última nit que van passar els nostres amics vora la seva filla. No hi deu haver res pitjor que això. I recordo l'endemà al matí, al cementiri de Montjuïc, el cel blau, la música del violoncel de Lluís Claret i del saxo del Carles. I recordo sobretot el coratge del Joan, que va ser capaç de llegir un poema per a la Joana sense que se li trenqués la veu.

Durant el temps de la seva malaltia, el Joan va escriure el seu últim llibre, *Animal de bosc*. Potser també el va salvar, com *Joana*, d'ensorrar-se abans d'hora. No el va salvar de morir, perquè la poesia només pot salvar-nos la vida. Són dos llibres que ara s'haurien de llegir junts; jo encara no soc capaç de fer-ho.

DIJOURS, 13 DE GENER

L'inexorable exercici de viure. És com una bèstia que s'alimenta de la seva pròpia carn. Per això, és absurd queixar-se d'haver envellit. Has envellit perquè has viscut, i com més visquis, més envelliràs. La vida es nodreix de vida fins que se li acaba la gana. Tots aquests tòpics, i més que en podríem anar afegint a la llista, no resolen res. Sobre l'assumpte del límit de la vida, res no resol res, excepte la religió, per als afortunats que disposen d'aquest consol. No formo part d'aquesta gent enveja-

ble. ¿Què puc fer, doncs, quan em quedo perplex, amb els meus setanta-quatre anys, imaginant la porta negra que cada dia se m'obre més a prop? Fa deu anys, podia projectar la vida (per il·lusori que això sigui) vint anys endavant, i si em posava optimista, fins i tot trenta. Però haver viscut aquests deu, vet aquí la gràcia irònica de la qüestió, escurça implacablement el projecte. Aquest, com més viuré, més curt haurà de ser. La mare ha arribat als noranta-set, i em sembla que ha tingut l'habilitat de no pensar gaire en el futur. Ara, el cap li marxa una mica, i això potser l'allunyarà més de la consciència del final. En tot cas, ella no en parla, o si s'hi refereix, és per dir: «No em vull morir, cony!». Amb aquesta admirable clausura de l'exclamació que revela tota la bel·ligerància amb què enfoca l'assumpte. I no es mor. Ha comptat amb la sort indispensable, és clar, però també amb aquesta determinació combativa a favor de l'existència. ¿La tinc, jo? No ho sé. Podria exclamar el mateix que ella, però amb menys convicció, perquè tinc la mort massa present. El secret deu ser suprimir-la, esborrar-la de l'horitzó personal. La mort el tancarà igual, però no la veurem, i així, no ens prendrà tanta energia. A mi me'n pren massa, me n'adono cada dia. Sort que encara puc recuperar-ne amb l'amor i amb l'escriptura. Ella em vol oscar també aquestes armes, però de moment no se n'ha sortit.

DIVENDRES, 14 DE GENER

Primera visita a Poblet de l'any. Feia el dia més blau d'aquest hivern i la pedra daurada de la façana del mo-

nestir semblava que reia acceptant les pessigolles de la llum. Al temple, no hi havia ningú; estava en penombra, silenciós, fred. Hi hem passat una estona rumiant les nostres coses i hem tornat a sortir a la claror de la tarda. La Celina estava contenta i a mi em feien mal els peus, però no m'importava gaire. Ella ha comprat un gerret de ceràmica blava a la botiga de records; me l'ha donat dient: «Perquè el tinguis a la taula i vegis sempre el color blau». Jo he comprat un parell d'ampolles de vi Cara Nord, perquè a ella li agrada. Amb poca cosa n'hi ha prou, si es té la cosa més difícil d'aconseguir.

DISSABTE, 15 DE GENER

Els coloms emboirats de l'altre dia semblen avui encara més melancòlics sota el sol radiant i el cel blau; arrupits a les puntes de les branques, immòbils com pedres, és com si no gosessin moure's per por de tenir més fred. Aquest matí hi ha una gelada que fa esgarrifar; l'herba del parc és blanca, com si estigués coberta de sal, però d'aquí a una estona, quan hi toqui el sol, començarà a fumejar delicadament, desprenent-se de la gelor, recuperant els verds, lluent, humida. Mentrestant, els coloms somiquen sota les plomes, potser amb poques esperances.

L'alegria sense ombres dels meus nets. Algun dia no recordaran gairebé res d'aquests anys primers, potser els més feliços de la seva vida. En canvi, els moments més dolorosos que viuran no els podran oblidar mai.